

Dani Erzsébet – Bólya Anna Mária:

A HY-DE-modell alkalmazása tánc történeti tananyagra

A HY-DE-modell bemutatása

A Z- és az Alfa-generációk az információ felvételében és feldolgozásában, valamint az életvezetéshez való viszonyukban jelentősen különböznek az őket megelőző generációktól.¹ A mai oktatás alapvetően más feladatokkal néz szembe a figyelemkezelési technikák tekintetében is.

A Z-generációra dolgozta ki Dani Erzsébet olvasáskutató a HY-DE-modellt, amely elsősorban figyelemösszpontosító tevékenységre épül. Az egy szálon érkező információból felvett tudás és fókuszált figyelem nem jellemző a Z-generáció esetében. Gyöngül az egyetlen információs szálra való fókuszálás és a mélyfigyelem képessége, ezzel párhuzamosan erősödik a nagyobb ingerküszöbhez társuló és több tárgyra irányuló hiperfigyelem.² A modell kidolgozásában az is fontos szerepet játszott, hogy a fiatal nemzedékek hiperfigyelmi „létezése” nem hagyható figyelmen kívül, sőt megfelelő irányítással egyenesen felhasználható a mélyfigyelmi fázis eléréséhez.

A tanulás egyik alapfeltétele a szövegértés-szövegértelmezés. A HY-DE-modell egyik vezérfonala a Rabinowitz-féle megértési fázisok (a figyelem és az észlelés, a szignifikáció, a konfiguráció, a koherencia szabálya) egymásra épülésének törvényszerűsége, amelyek még jobban érvényesülnek, ha a diákok figyelmi szakaszai (hiperfigyelem, kevert figyelmi állapot és mélyfigyelem) megfelelően követik azokat. A tanóra menete szigorúan tervezett módszertant követ: a tananyag átadása a megértési fázisokat követve, a hiperfigyelmi állapotból kiindulva úgy irányítja (a tanár által) a diákok figyelemváltását, hogy az egy kevert szakaszon keresztül fokozatosan a mélyfigyelmi státuszba kerül, ahol az igazi tanulástörténik.³

A Dani Erzsébet által kifejlesztett HY-DE-modell egy történeti jellegű tárgyon már tesztelésre került. Az innovatív tanmeneti struktúrát az együttműködés következő lépésében tánc történeti tananyagokra kezdtük alkalmazni. Jelenleg futó közös projektben magyar balett-történeti és magyar néptánc történeti tananyagokra dolgozzuk ki a modellt. A cél egy teljesen kész, kortárs gimnáziumi, főisko-

¹ Vö: HOWE, Neil – STRAUSS, William: *Millennials Rising: The Next Great Generation*. London, Vintage, 2000.

² DANI Erzsébet: *E-lékezés és hiperfigyelem = Könyv és nevelés*, 2013, 4. sz., 38.; HAYLES, Katherine N.: *Hyper and Deep Attention: The Generational Divide in Cognitive Modes = Profession*, 2007, 13. sz., 195–198.

³ DANI: i. m. (2013), 4. sz., 39.; RABINOWITZ, Peter, *Before Reading: Narrative Conventions and the Politics of Interpretation*. Columbus, Ohio State University Press, 1987, 42–46.

lai és egyetemi korosztály számára kialakított kész, kompakt modell, tananyaggal, tanári segédanyaggal, multimédia-anyaggal, e-learning rendszerben strukturálva. Egyes tananyagokhoz (Aranyváry Emília kora) virtuálisvalóság-szemléltetést is készítettünk Gilányi Attila részvételével.⁴

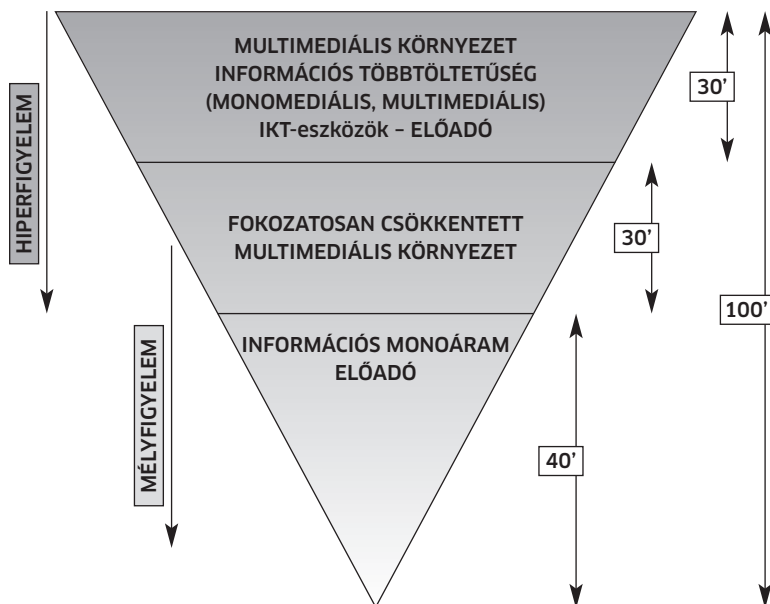
Az elméleti modell 100 perces (egyetemi előadás) oktatási folyamatra ad tanórai struktúrát. Jelen esetben 90 perces kerettel tervezünk, figyelembe véve az oktatás szintjét. A foglalkozás első szakaszában (25 perc) a megismerési folyamat a rabinowitzi első két szinten, vagyis a figyelem és az észlelés, valamint a szignifikáció szintjén zajlik, ebben a szakaszban egyértelműen a hiperfigyelem jelenlétére támaszkodik az oktató, hiszen a multimediális többlettöltettség befogadásához elengedhetetlen; a téma nagy vonalakban való felvázolása történik, a hiperfigyelem „kihasználásával” és többrétű, magasabb ingerküszöböt elérő információs csatornákon *a lehető legszéleskörűbb multimédiás lehetőségek* felhasználásával. A téma logikai gerincét az adott részterület tárgyszavai alkotják. Tehát kihasználva a diák vizuális érzékenységet és magas ingerküszöbét, a mélyfigyelem lassú aktivizálását előkészítve, folyamatosan a dián tartjuk az adott tárgyszavakat. Ily módon nemcsak a multimediális megjelenítés (video, kép, hang) segíti a figyelem, az észlelés és a szignifikáció szakaszait, hanem egy tárgyszóhoz kötött logikai gerinc is felépül.

A foglalkozás második szakaszában (25 perc) a harmadik, konfigurációs szabály figyelembevételével *az információs csatornák számát*, az információszerzés többlettöltettségét és a multimedialitást *folyamatosan csökkentjük*. Tehát ugyanazokkal a vizuális elemekkel dolgozunk, de a hiperfigyelem jelenléte és szükségessége már egyre inkább visszaszorul, tudatosan irányítva a diákot a mélyfigyelem, vagyis az igazi tanulás irányába. Ebben a szakaszban a tananyag már másodszor kerül feldolgozásra: a logikai gerincet az újra megjelenő tárgyszavak adják, miközben a vizualitás fontossága csökken, a tananyagot már mélyebben magyarázzuk.

A harmadik szakaszban az *információs monoóram* kerül előtérbe, mely ebben a modellben maga a tanár. Megszűnik a több csatornán érkező vizuális inger, a tárgyszavak vezette tananyag már harmadszor kerül feldolgozásra, de most már az információk teljes mélységéig az addig aktivizálódott mélyfigyelem segítségével. Ez a szakasz áll a legközelebb a hagyományosnak tekintett és a frontális oktatási formákhoz. A Dani-féle modellben hiperfigyelmi, kevert figyelmi és mélyfigyelmi szinten valósul meg az ismeretek belsővé válása, miközben a hiperfigyelem felől a fókuszálás irányába halad a kognitív és mentális tréning.⁵

⁴ Auróra – A magyarországi balett kezdetei I–II. Szerk. BÓLYA Anna Mária, Bp., MMA MMKI, 2020.

⁵ DANI: i. m. (2013), 43.; HAYLES, Katherine N.: *Hyper and Deep Attention: The Generational Divide in Cognitive Modes = Profession*, 2007, 13. sz., 195–198.

1. ábra: A Dani-féle innovatív tanóramodell haladási vázlata⁶

A HY-DE-modell második része – amely a jövőben kerül kidolgozásra tánc történeti témában – a *learning by doing* elveinek mentén halad. Az imént ismertetett figyelemfókuszáló elméleti tanóra megvalósítása után önfejlesztő hallgatói fázis következik. Ebben a hallgatói aktivitáson alapuló második részben a tanóra a monomedialitás felől a multimedialitás felé, a figyelemfókuszálás felől pedig a hiperfigyelem felé (vagyis fordítva) halad: a figyelem, az észlelés és a szignifikáció felől a koherenciaalkotás felé (tehát e szempontból ugyanúgy) halad, ugyancsak három részre osztva az elméleti modell hallgatói szakaszának 100 perces foglalkozását.

A Dani-féle HY-DE-modell az oktató többfunkciósságát kívánja meg a pedagógiai és pszichológiai módszerek ötvöztetését, valamint a digitális kompetenciák professzionálisan strukturált alkalmazását tekintve.⁷

⁶ Kép forrása: https://www.researchgate.net/profile/Erzsebet_Dani/publication/264420298_E-letezes_es_hiperfigyelem/links/53dd34d10cf2cfac992913de/E-letezes-es-hiperfigyelem.pdf (utolsó letöltés: 2018. 04. 25.).

⁷ BÓLYA Anna Mária – GYÖRFFY Ágnes – DANI Erzsébet – GILÁNYI Attila: *A felsőoktatási tevékenység innovatív megközelítése = Tánc és módszer – Táncművészeti kutatások*. Bp., MMA MMKI, 2021.

A Z-generáció digitális világhoz kötött figyelmi és megismerési típusai az identitástudat alakulását is befolyásolják. Ennek következményeképp kialakuló személyiségi és mentális jellemzőket felvázoló elméletek a gyakorlatilag teljesen rugalmatlan gondolkodási sémáktól a kollektív identitáson át az új neurális kapcsolatokat létrehozó, a hiperfigyelem és a mélyfigyelem között szintézist teremtő greenfieldi „kreatív agyig” terjednek. Hogy az említettek közül a legkedvezőbb változat valósuljon meg, a felsőoktatásban tennünk kell tanítási és munkamódszerek, szerepkörök újratervezésével, rugalmasan strukturált curriculumok megalkotásával.⁸

Módszertani javaslatok

A tanári segédanyag fő gerince a tíz oldal terjedelmű tananyag. A módszertan lényege, hogy a tananyagot egyre mélyülő szinten és egyre kevesebb csatornán bemutatva háromszor adja át az oktató, három részre osztva a kontaktórát. Az első szinten a lehető legtöbb csatornán és általános bemutatás szintjén érkezik az információ a hallgatóknak. A második szinten csökken az átadó csatornák száma, az előadás sokszínűsége, miközben az anyagban való elmélyülés elindul egyes vonatkozások és a történeti pontok magyarázatával. A harmadik szint a hagyományos egycsatornás szóbeli előadás, ahol a tánc történeti jellegzetességek, összefüggések mélyebb magyarázata következik. Ehhez a mellékelt PPT-anyagban előre elkészített időzített multimédiás anyag található, amelyet csak „elpróbál” az oktató a tanóra előtt. Ugyancsak a tanóra előtt átgondolja, hogy mi az az ismeretanyag, amit a három szinten (általános, mélyebb, elmélyült) át kíván adni.

A módszer fontos jellegzetessége, hogy kulcsszavak köre épül fel. A hallgató minden kulcsszóhoz egyre mélyülő ismereteket kap a három szint befogadásával.

A PPT és a tananyag 1 db 90 perces kontaktórára van tervezve.

E-learning kurzusjavaslat

Az oktatáshoz javasoljuk az e-learning rendszer használatát. Az általunk tesztelt rendszerből a neolms.com igen jól használhatónak bizonyult.⁹ A tesztelés során

⁸ Uo.

⁹ LANSZKI Anita – BÓLYA Anna Mária: *E-Dance History online eszközök tanulástámogató hatása az MTE tánc történet tárgyának angol nyelvű oktatásában* = BOLVÁRI-TAKÁCS Gábor – NÉMETH András – PERGER Gábor: VI. Nemzetközi Tánc tudományi Konferencia: Táncművészet és Intellektualitás, 2017. november 17–18. Program és absztraktok [VI. International Conference on Dance Science: Dance Art and the Intellect. november 17–18., 2017. Programme and Abstracts].

a szemeszterbe tartozó 7 modul mindegyikéhez tartozik három rövid feladat. Ebből az egyik egy rövid, feleletválasztós online teszt.

Az online rendszer automatikusan összesíti a tesztek eredményeit modulonként. Ennek alapján készült saját, egyelőre nem reprezentatív felmérésünk a tananyag utáni részben tekinthető meg.

Egyetemi szemeszter esetében, amely általában 14 hetes, az óraszámától függetlenül 7 modulra javasoljuk a tananyagot elosztani. A publikációban szereplő témát 1 modulra dolgoztuk fel. Ezt egy magyar tánc történeti szemeszterbe a következőképp javasoljuk beépíteni:

1. MODUL: A *Magyar Csupajáték*-produkció a MÁNE néptáncfeldolgozási stílusával összehasonlítva
2. MODUL: Kisebbségi folklór Magyarországon – Fáklya Együttes – Kricskovics Antal
3. MODUL: A magyar folklóranyag feldolgozása – a Magyar Állami Népi Együttes koreográfusi stílusainak kapcsán
4. MODUL: Experidance – Román Sándor
5. MODUL: Ifjú Szívek – Héglí Dusan
6. MODUL: A folklór bartóki értelmezése, eredet és feldolgozás, a néptánc és más táncnyelvezetek interakciója
7. MODUL: Összefoglalás

197 —

Egy modulban három feladatot javasolunk a tanulók számára: kreatív feladatként a témához tartozó multimédia-anyag elkészítését, egy fórumkommentet az oktató által létrehozott posztokhoz, valamint egy ötkérdéses, feleletválasztós online tesztet. Kéthetes periódusban gondolkodva az első két feladatra 10, a tesztre 3 napot érdemes szánni.

A tesztekhez mellékelünk egy mintát a tananyag végén.

Az értékelést két osztályzat átlagolásával javasoljuk:

A)

E-learning feladatok a teljes szemeszterre (7 MODUL):

6×5 kérdéses teszt – 35 pont

6×5 pontos multimédia-feltöltés – 35 pont

6×5 pontos fórumkomment – 30 pont

1×10 pontos anyagkeresés, kutatás választott témában – 10 pont.

Összesen: 100 pont; 88–100: jeles, 75–87: jó, 62–74: közepes; 49–61: elégséges.

B)

Szemesztervégi 15 kérdéses teszt:

Összesen: 15 pont; 14–15: jeles, 12–13: jó, 10–11: közepes, 8–9: elégséges.

A fenti tudásmérési és értékelési rendszer kontaktórákkal párhuzamosan és kontaktórák nélkül, csak online kurzus formájában is hatékonyak bizonyult.

Tananyag

Egy tananyaghoz 3×12 diából álló Power Point-prezentáció kapcsolódik. A diák időzített beágyazott tartalmakkal rendelkeznek. A diák vetítését az oktató a tanítás előtt elpróbálja és a kontaktórán csupán lejátssza. Minden diához 4–5 kulcsszó kapcsolódik, amely a tanulás alapját képezi. A teljes kulcsszóadatbázis tehát körülbelül 12×5 elemszámú. Ezekhez a kulcsszavakhoz kapcsolva magyarázza el az oktató a tananyagot három, mélyülő szinten.

— 198

Egy tanórai tananyag: A magyar folklóranyag feldolgozása – a Magyar Állami Népi Együttes koreográfusi stílusainak kapcsán

1. BLOKK: *Naplegenda*

A néptánc színpadra formálásának sokféle megközelítése alakult ki a műfaj története során, amely nem régebbre, mint a Gyöngyösbokréta-mozgalomra tekint vissza. Voltak már próbálkozások ezt megelőzően is, de a Gyöngyösbokréta-mozgalom az, amely a falusi táncanyag színpadra való alkalmazását széles körben mutatta be. Eredeti közegéből kiemelve, mindenfajta idegen közegben megindul valamiféle változás a folklóranyagot tekintve. Ez többféle lehet. A folklórfeldolgozás bartóki útja mellett sokféle jelenséggel találkozunk. A magyar iskola életművében a legjelentősebb a táncanyag narratív művekben való alkalmazása. Rábai Miklósnál és később Román Sándornál figyelhető meg a néptáncanyag – korstílusnak megfelelő – show-elemekkel és más táncnyelvezetekkel való vegyítése. Mindkét említett jelenség megvan a *Naplegendában*, amely elsősorban a Riverdance-féle show-produkció inspirációjára született, amellettsz mitológiai témát is feldolgoz narrációként, szimbólumok megjelenítésével.

Visszafelé indulunk a Magyar Állami Népi Együttes (tov. MÁNE) jelenéből. Az élet ciklikusságára építő 2000-es *Naplegenda* a néptáncanyag jellegzetes feldolgozását adja.

#naplegenda
#showelemek

A MÁNE múltjában komoly előzményekkel rendelkezik a show irányába való eltérés.

#riverdance
#nikolaparov
#vilagzene

Ezt viszi tovább Mihályi Gábor koreográfiája, amely az aktuálisan nagy sikert elért Riverdance-produkcióból merítette ihletét. Az előadásban vannak is Riverdance-áthallások, ami Nikola Parov, Riverdance-kötődésű népzénesznek is köszönhető, aki a koreográfia zenéjét megalkotta.

Mihályi Gábor sikerdarabja ez, amelyet 2000 óta is nagy sikerrel ad elő a MÁNE. Minek köszönhető a siker és mely elemekből épül fel ez a néptánc-színpadra adaptálási stílus? Ahogy az imént említettük, a néptánc elemeiből felépülő show ez.

199 —

#igormojsejev
#neptancshow

A műfaj „feltalálója” mondhatni Igor Mojszejev volt, aki elsősorban komoly balett-technikára építve, a különféle népek táncainak elemeiből hozott létre mutatós virtuóz színpadi műveket. A szovjet befolyás alatt álló Magyarországra Mojszejev hatása kötelező jelleggel érkezett. Rábai Miklós a MÁNE első koreográfusa kifejezett szakmai kapcsolatban állt Mojszejevvel. A műfaj tehát hagyománnyal rendelkezik a MÁNE múltjában.

#tancnyelvezetek
#popularitas

Ugyanakkor 2000-ben a *Naplegenda* a Riverdance-hatást tükröző, nagyon találó Parov-zenével igazi újdonságként hatott. Felvonulnak benne a show elemei: unisono mozgó táncok, technikai (főleg ritmikai) virtuozitás hangsúlyozása, a tradicionális táncanyag többféle populáris táncnyelvezettel való keverése, a zenei anyag populáris elemekkel való keverése, professzionális színpadi látványelemek alkalmazása stb.

Mindemellett a táncszínház irányába is elmozduló produkció nem csupán show, mert művészi jelentést is hordoz. A néptáncszínház felé hajló narratíva olyan szövegkönyvet tár elénk, amely a ciklikusság mellett az újjáéledés szimbólumát is hordozza:

#tancszinhaz
#muveszikiprojezes
#napszimbolum

I. FELVONÁS

HAJNAL

Tavaszi

Nikola Parov – Mihályi Gábor: *Csillagösvényen jöttünk*

Keletről jöttünk, mint a Nap. Itt vagyunk, évezredek élni akarásunk megtartott bennünket. Talán a csodás szarvas vezetett, szarvai közt a ragyogó Nappal? Talán Csaba királyfi óvott bennünket legendás csillagösvényén? Mindez a legendák kódéba vész. De ahogy a hajnal hasad, ahogy tavaszra fordul a mindig újjászülető természet, mi is újra indulunk, hogy kiküzdjük helyünket a Nap alatt.

Nikola Parov – Németh Ildikó: *Hajnali áldozat*

Az ősi áldozati szertartás az emberiség hajnalát idézi. A természet erőinek kiszolgáltatott ember monoton mozgatsorok mágiájával igyekszik biztosítani a legfelsőbb hatalom jóindulatát, együtt a körben, mely óv és összetart. Az égve forgó kábulatból kiváló lány egyedül marad, ősi emberáldozatok jelképeként.

Nikola Parov–Mihályi Gábor: *A Nap éneke*

Az áldozati ének a Naphoz a többiek üdvéért csendül fel.

DÉL

Nyár

Nikola Parov – Mihályi Gábor: *Nyár van, nyár*

Szerelem, fiatalság, erő. Férfi és nő kapcsolódásában a természet kirobbanó ereje testesül meg. A horizonton szikrázó Nap kézen fogja az embert.

ALKONY

Ősz

Nikola Parov – Mihályi Gábor: *Úgy elmegyek*

Előrevetülnek a jövő méhében szunnyadó szörnyű idők. A mindenkor elválások előszele borzongat.

Nikola Parov – Mihályi Gábor: *Visznek a vonatok*

Háborúba induló katonák a zakatoló vagonokban a szabadságról álmodnak. Gondolataik az elhagyott kedves felé szállnak az enyhítő álom szárnyain. Egy katonafényképpé merevülve suhannak tovább a pusztulás felé.

ÉJSZAKA

Tél

Nikola Parov – Mihályi Gábor: *Sirató vörösben, zöldben*

Lányok siratják kedveseiket. Monoton mozdulataikban csökönyös remény munkálkodik, hogy lesz még viszontlátás.

Nikola Parov – Végső Miklós – Mihályi Gábor: *Harcias játékok – Szép napunk támad*
Egymás ellen fordulnak az indulatok. A férfiak önpusztító örületét a lány (a Nap húgának) megjelenése oldja fel. Az egymás ellen feszülő nagy energiákat egy láncspat fellobbanó sugárkéveként tereli új mederbe: a reménytelenség legyőzésére.

201 —

II. FELVONÁS

HOLDTÖLTE

Nikola Parov – Mihályi Gábor: *Búcsúzó*

A rejtőzködő Nap helyett a Hold ezüstös sugarai világítják be a megfáradt világot. A múlt napok melegét őrizgetők a „boldog békeidőktől” búcsúznak. Nosztalgikus borzongásuk a jövőnek szól, mely nem sok jót ígér. Valami felbomlik, de mi jön helyette? A férfi egy olyan világtól búcsúzkodik, amely többé soha nem tér vissza.

Nikola Parov – Mihályi Gábor: *Rabének*

Férfimagány. A fogság nem csupán kívülről zárja körül a rabokat, ez önmaguk bezártsága is, melyből erejüket megfeszítve próbálnak újra és újra kiszabadulni.

Sebő Ferenc – Szappanos Tamás: *Egyedül*

Megkezdődik a tánc. De ez már nagyon keményen kopog. Rideg, zord világ kibontakozásának a nyitánya ez.

Nikola Parov – Németh Ildikó: *Esővárók*

A megtisztító esőre vágók ezredéves varázslatokban reménykednek.

NAPFOGYATKOZÁS

Nikola Parov – Ónodi Béla: *Ördögök bálja*

A megtisztulás elmarad. Berobban a pokol. A gonosz erői kiszabadulnak a mélyből, és tombolva árasztják el a Földet, a lelkeket.

Nikola Parov – Mihályi Gábor: *Utolsó dal*

Kétségbeesett kiáltás a megváltásért. A reménytelen helyzet újra és újra egymás ellen fordítja az embert.

NAPROBBANÁS

— 202

Nikola Parov – Mihályi Gábor: *Mindig jönnek új napok*

Egymásra találva ismét felragyog az áldott Nap fénye. Hiszen nem más az, mint a szeretet lángolása, melyet csak az egymásért dobbanó milliónyi emberszív képes lángra lobbantani. És újra indul a nagy körforgás.

Nikola Parov – Mihályi Gábor: *Repülj madár*

„Repülj madár...” – kiáltjuk, és repülünk át téren és időn mi is föl az égre.¹⁰

#neptanctradicionalistanc

#autentikusneptanc

Mihályi Gábor, a MÁNE legutolsó, mostani koreográfusa, vezetője 2002 óta. Az együttes repertoárjában és Mihályi Gábor koreografálási stílusában egyaránt benne van az együttes múltja, amely egyfelől az autentikus tradicionális táncanyagra épül, másfelől különböző módokon színpadra alkalmazza azt. A MÁNE elsők között volt a kortárs tánc és a magyar néptánc kifejezőmódjainak integrálásában.

Mi ez a múlt és mely jelentős koreográfusok alakították?

2. BLOKK: *Rábai*

A népi hagyományokat ápoló regőscserkészlet és a Batsányi együttes felől érkező Rábai Miklós (1921–1974) volt a MÁNE első meghatározó alakja, vezetője, koreográfusa.

¹⁰ Forrás: <https://hagyományokhaza.hu/hu/mane/program/naplegenda> (utolsó letöltés: 2020. 02. 12.).

A Batsányi improvizatív vitális előadásai után Rábai a MÁNE-nél készített koreográfiákban elsősorban a szvitszerűséget alkalmazta, vagyis táncfüzéreket hozott létre. Az improvizatív jelleg visszaszorult, a koreográfiák megkomponáltak lettek. Már a kezdetektől kialakította a később „triós formaként” emlegetett ének-, zene- és táncari összprodukciók formai jellegzetességeit.

#rabaimiklos
#kontrasztteremtés
#geometrikusterformák
#narrativa

Két momentum már koreográfusi munkássága elején kirajzolódott. Az egyik a kontrasztteremtő hajlam, akár az egyes táncokon belül is. Ez különösen a szóló és a kar alkalmazásában, kölcsönhatásában nyilvánult meg. Példaként említhetjük a *Bihari táncokból* az ún. Oláh verbunk és Makfalvi verbunk kivitelét: a dalam első és harmadik sorát mindkét táncban a középütt álló szólista járta ki, míg a második és negyedik sorban a karéjban álló fiúk ismételték a szólista mozgását. A szólisták viszont váltakoztak, ebben tehát mégis visszacsillant a batsányibeli figurázó, az együttes még mindig nem bomlott szét „a szólista és a kar” hierarchiájára. A másik momentuma koreografikus szerkesztés. Szvitjeiben megjelentek az egyszerű, s ekkor még jellegzetesen geometrikus térformák, körök, szimmetrikusan elhelyezett alakzatok, sorok, olykor egymást jobbról-balról váltó formákban. Mindezek mellett hamar megjelenik a narratíva, a néptáncanyaggal való kifejezés iránti igény.

203 —

#rabaitriosforma
#színpadilátvány
#kallai kettős
#dramatizálnepszokások
#ecserilakodalmas

Rábai negyedszázados munkássága nagyjából kétszer tizenkét éves periódusra oszlik. Az elsőben születik a *Kállai kettős*, az *Este a fonóban*, a *Sarkantyústánc*, a *Pontozó*, az *Üveges tánc* és a *Háromugrás*, és mindennekfölött az *Ecseri lakodalmas*, amely mintegy kétezer előadást ért meg. A programhoz még az ötvenes évek első felében csatlakozott a szatmári táncokból formált *Első szerelem*, továbbá a *Vistai* és *Györgyfalvi legényes*. Rábai mindezekben alapvetően derűs szemléletét vetítette ki, ami tökéletesen megfelelt az adott időszak hivatalos „elvárásainak” is. Koreográfiai szempontból lényeges, hogy már minden kompozícióban erőteljesen szabályozott formákat alkalmazott. Legfeljebb némi raffinériával tette, felkeltve az „olyan, mintha...” látszatát. Azaz az *Ecseri vonulás* tán-

caiban és csárdásaiban spontánnak, improvizáltnak hatottak az egyes jelenetek, s az említett erdélyi férfitáncokban is a motivika vibrálása keltette az egyes részletek rögtönzött hatását, holott már minden meg volt kötve térben, időben, feladatban.

Rábai kezdettől összegyűjtési megjelenésben is gondolkozott, vagyis kialakította a „triós”, ének-, zene- és táncari összprodukciók vonulatát, mégpedig két ágon. Az egyik a koncertáns jellegű színpadi látvány lett, mint a *Kállai kettős*, majd évekkel később a *Szatmári táncok*, s a másik pedig a népszokások tömörített-dramatizált formája, mint az *Ecseri*, a *Fonó*, a *Szüret*, a hatvanas évek közepéről pedig a *Nagyrédei lakodalmas* és a *Kukoricafosztás*. Valójában ezek a darabok az ÁNE emblemikus művei lettek az évek során: hatékonyak és exportálabilisnak bizonyultak enyhe konfliktusaikkal, harmonikus formáikkal és hangulatukkal. Az már sajnos más kérdés, hogy a műfaj a hatvanas évek végére egyre inkább kifáradt, illetve hogy a maga teremtette ágazatban a koreográfus már csak kevésbé tudott újítani.

#szocialistaneptanc

#dekorativfunkcio

#szovjetneptanc

#maneneptancmufaj

Az első periódusból az is említést kíván, hogy Rábai bizonyos művei nem maradtak függetlenek az egykori táncközélet céljaitól. Az állami művelődéspolitikai az ötvenes évektől műfaji és stilisztikai elvárásokkal is élt: leginkább a tánc drámai színrevitelének módjait részesítette előnyben.

A Budapesten akkor bemutatott szovjet történelmi nagyballettek (*Párizs lángjai*, *A bahcsiszeráji szökökút*) hatottak Rábai stílusára. A szovjet irányvonal preferálása egyébként is kíváncsi volt. A néptánc nyelvén formált nemzeti balett kialakítása lett Rábai célja. Ennek jegyében koreografálta drámáit: a *Barcsai szerezője*, a *Latinca ballada*, a *Jóka ördöge*, a *Hajnalodik* és a *Kádár Kata* 1958–1962 között születtek.

Az ötvenes évektől a szovjet diktatúra csatlós államaiban a színpadi néptáncról csupán az eredeti néptáncok enyhén dekoratív, „szocialistára vidámított” reprodukálása volt a politikai elvárás, a néptáncot egyfajta szórakoztató látványként kezelték. A második világháború után a szovjet diktatúrához kényszerített államokban rendre megalakultak a hivatásos folklóregyüttesek. Az ötvenes évek végére pedig ezek az együttesek a dekorativitás és a technicizmus irányába fordultak, távolodva a folklórtól, de a narratíva többletét sem igyekezve. Mindehhez a mintát a kifejezetten professzionális Igor Mojszejev-féle folklórszínpadi produkció adta, amely a Szovjetunió népeinek szocialista össz-etno-folk show-ja volt, balettalapokon nyugodva.

Ennek a hatásnak is köszönhető, hogy Rábai maga is egyre inkább a dekoratív kultuszába váltott át. Az együttes továbbra is sikeres maradt. Ebben az időszakban született a *Kun verbunk*, a *Háry intermezzo*, a *Kukoricafosztás* és a kiemelkedő jelentőségű *Utak*. Az évtized végéről datálódó *Táncra, muzsikára!*, illetve *Hétszínvirág* című műsorokban világosan felismerhető a formai önismétlés, s egyfajta beállítottság a gondolati mélységet nélkülöző show-műfajra.

Az 1951-ben alapított Magyar Állami Népi Együttest első periódusát sajátos színpadi „néptáncműfaj” létrehozása jellemezte. Az előadói apparátus a következő volt: tánckar, énekkar és zenekar. A művek zenei kíséretét hagyományos cigányzenekarra alapozott, de a művészi feladatok érdekében kissé átalakított, úgynevezett „népi zenekar” látta el. Rábai Miklós koreográfus, művészeti vezető az eredeti néptáncot többféle műfajban állította színpadra: egyenemű női vagy férfítáncokként, a tájegységekre jellemző táncszvitekként és a népszokásokat bemutató kompozíciókként, amelyekben a három kar harmonikus együttműködése tette egységes egészzé az alkotást. Balladafeldolgozásaival drámai hatásra törekedett, kortárs témájú produkcióival pedig megkísérelte bebizonyítani, hogy a múltban gyökerezve is lehet élni a mában.

3. BLOKK: *Timár*

#timarsandor
#tanchazmozgalom
#martingyorgy
#manemegujaulas
#ecserilakodalmas

A következő periódust a tánc házmozgalom elindulásától számthatjuk. Az 1970-es években kibontakozó, a néptáncot városi divattá fejlesztő mozgalom a színpadi néptáncban is új látásmódot hozott. A mozgalom a Kárpát-medence tradícióértékei felé irányította a fiatalok figyelmét, s a parasztság által átörökölt évszázados tánc- és zenei hagyományokat a kortárs szórakozás új formájává tette.

A mozgalom egyik gyakorlati megvalósítója – maga mögött tudva Martin György néptánckutató szellemi támogatását – Timár Sándor (1930–) volt, akit 1981-ben neveztek ki az együttes élére. Timár nevével fémjelzett korszak az autentikus néptánc individualizmusának, sokszínűségének, szépségének felmutatását tartotta legfontosabbnak, elindítva a Magyar Állami Népi Együttes „nyelvi” megújulását.

A szintén a regőscserkészlet és a saját alapítású Bartók Béla Táncegyüttes felől érkező Timár Sándor 16 évesen át volt a Magyar Állami Népi Együttes művészeti igazgatója és koreográfusa 1981-től.

#regoscserkeszet
#neptancosanyanyelv
#neptancgyujtes
#koreografiaelmélet
#ujfolkloristaszemlelet

— 206

Timár a néptáncos anyanyelv átadásának fontosságát hasonlóan képzei el, mint Kodály a zenei anyanyelvét. Életművében a legjellemzőbb, hogy néptáncos tudása otthonról érkezik és azt széles körű saját gyűjtéseivel teszi teljessé. Timárt a gyakorlati munka mellett komoly elméleti munka is jellemzi. Gyűjtéseit és koreográfiai munkáit is közreadja. Például *Bag táncai és táncélete*, *Sári tustoló*, *Karéjózó*, karikázó, verbunk és forgós. Emellett pedig koreográfiaelméleti, s legfontosabbként saját oktatási gyakorlatát s annak elméletét összefoglaló könyve is jelenik meg (*Koreográfiaelmélet; Néptáncnyelven. A Timár-módszer alkalmazása a játékra és táncra nevelésben*). Utóbbi címe az évtizedek alatt kialakított oktatási gyakorlat és attitűd könyvbe foglalása, amely méltán tette Timárt nemzetközi hírvé.

Már korai kompozíciói is a különböző regionális stílusok elmélyült ismeretét tanúsítják. Az Állami Népi Együttes megújuló arculatát ő alakította ki. Felbecsülhetetlen érdemeket szerzett az újfolklorista szemlélet hazai és külföldi elterjesztésében.

Az újfolklorista szemlélet emblematikus alakja. A valódi folklórányag jellegzetességeivel teszi frissé a MÁNE repertoárját. A kötött koreográfiákkal szemben visszahozza az improvizativitást. A *Táncszókkal* a táncszínházi kifejezés felé mozdul el.

A folklórányag felé való közelítéssel párhuzamosan a magyar néptánc egyik legfontosabb jellegzetességét vezette vissza Timár a repertoárba: az improvizativitást. A Nagy László versre készített *Táncszók* című koreográfia pedig már a táncszínházi irányok felé mozdul el.

Az a módszer, ahogyan a folklórányagot színpadra alkalmazza és betanítja, sajátos módon a legfiatalabbak oktatásában és néptáncjal játékkal való nevelésében csúcsosodik ki.

#improvizativitas
#kolteszetesneptanc
#tancbelitanyszok
#neptancnyelven
#timarmodszere

Módszerét a *Néptáncnyelven* című könyvében fogalmazza meg. Ebben az alapvető kérdéseken kívül beszél a tánc és a játék újraélesztésének lehetőségeiről,

a rögtönzött és a kötött táncok tanításáról, módszertani javaslatokat ad a tanmenet és a tanterv kialakításához, az órák megtartásához, a koreográfiák betanításához. A könyv második részében foglalkozik a hivatásos néptáncosképzéssel, ennek keretében koreográfiaelemzéssel, táncdramaturgiával és esztétikai vonatkozásokkal. A harmadik részben a néphagyomány felhasználásáról ír, s ebben elsősorban a gyermekek tanításáról alkotott hitvallását adja.

Életművének sarkalatos pontja a fiatalok oktatása. Könyvében többek közt ehhez hasonló témákról értekezik: a rögtönzött és a kötött táncok tanítása, a tanmenet és a tanterv kialakítása, a koreográfiák betanítása stb.

Koreográfiai elsősorban az élő folklór felé közelítették az együttes repertoárját. Ezek között a legjelentősebbek: *Fehér liliomszál; Méhkeréki táncok; Öt legény tánca; Szlavóniai leánytánc; Táncbéli táncszók; Duddálás; Tardonai leánytánc; Széki táncrend; Lakodalmas* – ezek mind a tradicionális anyag közeli ismeretéről tanúskodnak. A dekoratív műfaj felől a valódi folklór irányába vezette az együttes repertoárját.

4. BLOKK: Mihályi

A harmadik fontos személyiség Mihályi Gábor (1958–), aki az eredeti néptánc alapos megismerését tekinti kiindulási pontnak, és a kortárs színpadra alkalmazza azt: 1. életképszerűen, régiók szerint mutatja be a magyar néptáncanyagot; 2. történeti táncokat is színpadra helyez; 3. a táncos anyanyelvet új kontextusba helyező, világzenei inspirációjú látványos tánckoncertek is bekerülnek a repertoárba.

#mihalyigabor

#magyarregioik

#tortenetitancok

#ujszinpadikontextus

Vele indítottuk ezt a rövid ismertetést. Az ő időszakát a néptáncszínpad teljes megújulása jellemzi. 1998-tól karigazgató, 2002-től a MÁNE vezetője. Timár Sándor tanítványaként minden színpadra készült koreográfiája megalkotásánál az eredeti néptánc alapos megismerését tekintette kiindulási pontnak. Programjában nyitást, arculatváltást hirdetett meg. Az új műsorok változatos műfajokat képviseltek: az életképszerűen, régiók szerint bemutatott magyar néptáncok mellett történeti táncokat felvonultató historikus műsor, valamint a táncos anyanyelvet új kontextusba helyező, világzenei inspirációjú látványos tánckoncert is szerepel a repertoáron.

2002-től Mihályi Gábor több művészi együttműködést alakít ki, az alkotótársakat maga mellé állítva a művészeti munka új impulzusokat kapott. A frisseségre, az aktualitásra való törekvés, a múlt feltétlen tisztelete mellett elementáris erővel jelent meg az együttes szellemiségében és a színpadra állított művekben. Mára a Magyar Állami Népi Együttes a kortárs néptáncszínház egyik legfontosabb bázisává vált.

#tancnyelvekotvozes

#egyuttmukodesek

#kortarstanc

#tisztaforras

Mihályi már vezetésének kezdeteitől bátran merte ötvözni a néptáncot más színpadi táncnyelvezetekkel. Ez vezetett a mai repertoár naprakészségéhez és sokszínűségéhez. Ez szinte minden újabb koreográfiájára jellemző úgy, ahogyan a több művészi együttműködés is.

Repertoárjában a tradicionális folklóranyag, a világzenei, populáris vonulat és a kifejezetten kortárs táncszínpadi mű is helyet kap.

Legfőbb koreográfiái: *Örmény legenda*, *Naplegenda*, *Hajnali hold*, *Édeskeserű*, *Álomidő*, *Labirintus*. A sokszínű táncnyelvi és zenei repertoárban a tradicionális folklóranyag, a világzenei, populáris vonulat ugyanúgy megtalálható, mint a kifejezetten kortárs táncszínpadi mű.

Mihályi koreografikus nyelvezetét így jellemzi Hegedűs Sándor: táncnyelve egyszerre magyar (közép-európai) s a tánc nonverbális jellege okán egyetemes. A táncnyelv, amin tökéletesen „beszél” – vagy inkább: amire hallgat –, az jellegzetesen magyar (közép-európai), ám amit „mond”, az nem merül ki ennek a nyelvnek kultiválásában. A tematika Mihályi koreográfiáiban nem is a szó szokásos értelmében vett „tartalmat” jelent, hanem a képzelőerő játékának meglehetősen tág teret adó kereteket. Sokkal nagyobb szerepet kapnak nála a vetített képek, illetve a testre írt kalligrafikus jelek, testrajzok. A koreográfia „jelentésterében” így egy „jelentéshiányos” (enigmatikus, költői) világot találhatnak „csak” a nézők, vagyis biztonságot adó kapaszkodók nélkül kell abban tájékozódniuk. A „tiszta forrás”, s annak „fakadása”, voltaképpen „eredetünk” nem válhat direkt az előadások témájává, mert nem tárgy, nem dolog, s így csak atematikusan, a maga láthatatlanságában „jelenhet” meg a nézőknek; az álmok, az égitestek (nap, hold), legendák és archaikus mítoszok, a „labirintusba” tévedt ember árulkodhatnak csak róla, hogy kik is vagyunk, honnan és hová a mozgásigyekezet. Na és persze a tánc, nem is akármilyen: népi, de nem úgy, ahogy régebben színpadot látott, vagy hajlott hátú nénik és bácsik mutatták azt egykor a gyűjtőknek.

A Magyar Állami Népi Együttes három emblematis koreográfusának kapcsán áttekintettük a néptánc színpadi feldolgozásának néhány módját. Milyen

közös pontok lehetnek az 1938-ban színpadra állított Paulini által megálmodott produkcióval?

Elsőként biztosak lehetünk abban, hogy – az újsághíradások szerint – lehetett valamelyest revüjellege az egymás után állított képeknek. Így a néptánc populáris irányultságú színpadra helyezésének igénye már ekkor is jelentkezett. Emellett a *Magyar Csapajáték* biztosan tartalmazott az expresszionizmus eszközeivel transzformált folklóranyagot. Közös pont az is, hogy lehetőség szerint az élő magyar folklórt szerették volna bemutatni a közönségnek. Ez Paulini idejében a falusi folklór megismerése, Timár idejében pedig az erősen stilizált repertoár újbóli élővé tétele volt. Mihályival több művével és Timár Sándorral korrelál az összművészeti jelleg, ami azonban Rábai triós formájából is előviláglik. A művészi szándék tehát gyakran él interdiszciplináris megközelítésekkel, még ha nem is éri el a Paulini-produkció eleve összművészeti jellegét. A MÁNE első két alkotójának esetében párhuzamos jelentőségű az adott politikai helyzet közegehez való viszonyulás, amelytől a produkciók olyannyira nem voltak függetlenek, hogy értelmezésük az adott történelmi kontextus nélkül nem is értelmezhető igazán.

#szarvasmitologema
 #ghymes
 #szabadsag
 #jozsefattila
 #eredetkererdese
 #mihalyineptancsinhaza

Szarvasének táncvers

A szarvas az egyetemes kultúrtörténet ősi szimbóluma, elhullatott és újranovelt agancsa maga az örök újratерemtés. Az aranyösvény kapujában áll, és arra szólít fel, hogy kövessük őt saját szellemi világunkba. Ő a démon, a sámán, a varázsló, a tündér vagy a halottak királya, aki képes egy más világba, az új világba hívni a rá vadászót.

Mi, a XXI. század vadászai, akik az alávetettségből a szabadságba kívánunk eljutni, a *Szarvasének*ben egyfajta mitikus emlékezetet idézünk fel. Keressük a földi átváltozások, történetek égi mását, hogy végül mint szomjazók beléphezünk saját szent terünkbe. Ahhoz, hogy áthaladhassunk a jelképes hídon, el kell hagynunk a régit: a szülői házat, a kedvest, a népet, hogy megszelídítve annak tanúságait, újjá teremthessük a szokott sémákat, és újjászülüssünk magunk is.

Vallunk a keresésről, a mindenkor változó emberi állapotról, a vágyakról, a férfi és a nő metamorfózisairól, az elme és a szív fordulópontjairól, a köztes

létről, az időtlenségről. Táncképekbe járjuk, lírai szólamokba írjuk, kórusművekbe énekeljük a mélyünkben szunnyadó, közös gyökerek táplálékát. Emlékezünk. Kinyilatkozunk.

Hisz a változás ajándék! Magunk felfedezésének útja, a világba való elrendeződés esélye.

A halál, a születés, az átalakulás, a szerelem, az idő és a hit örök emberi kérdések. És hogy az ember magát újrateherthesse: „nem iszik pohárból, csak tiszta forrásból”. A kezdet és a vég egyidejű: folklórba kódolt múltunk megtartó erejét éppen e drámaiság teremti szellemi megújulásunk egyedüli esélyeként.

A táncköltészet teremtő erejével: a születő és elhaló mozdulat színpadi igazságával vallunk e szakrális átlényegülésről, a hitben való megerősödésről, József Attila örököseiként a világgal összetartozó lélekről:

„Kortyolgat az ég tavából,
villó agganca világol –
ága-boga tükörképe
csillagvilág mindensége.”

Egész tananyagunk témája, az „eredetihez” való viszony Mihályi műveiben enigmatikusan van jelen, nem konkretizálja a tematikát, hívószavakat mutat fel. Művei érzéki, poetikus világba vezetnek, „eredetünk” rejtélyére enigmatikusan utalnak.

Így vagy úgy, minden koreográfus kapcsán felmerül a folklórhoz, az „eredetihez” való viszony. Az eredethez, az eredeti tradícióhoz való kapcsolódásról olvashatunk Hegedűs Sándor írásában: „Ha röviden – egyetlen szóval – kellene megjelölnöm Mihályi Gábor koreográfiáinak atematikus rétegét (világának gravitációs centrumát), azt a kérdéskört tehát, mely közvetlenül nincs ugyan érintve (láthatóvá téve) műveiben, ám áthatja azokat, akkor az »eredet« problematikáját emliteném. Előadásainak címei is ebbe az irányba mutatnak a maguk enigmatikusságával, s talán épp ezért erős mágneses erejűekkel! *Édeskeserű, Álomidő, Naplegenda, Hajnali hold, Labirintus*: ezek igazi hívószavak, rejtélyesek, nem konkretizálják a tematikát, egy ismeretlen világba csábítanak, ám egy érzéki, poetikus világba, mondhatni »források« közelébe. Ennek a forrásközelségnek az előérzete, mint ki nem mondott ígéret, ami vonzó Mihályi előadáscímeiben – illetve a konkrét előadásokban is –, mert »eredetünk« rejtélyére utal.”

#csupajatekpaulini
#csupajatekfolklorfeldolgozas
#osszmuveszet

Ahogy egy koreográfiával kezdtük, most azzal zárjuk a dióhéjban írt történetet. Mihályi koreográfiája a szarvasmitológéma narrációjához társítja a magyar néptánc és népzenei anyagot. Ezzel saját irányán kiteljesíti a *Magyar Csupajáték* valahai célját: a magyar néptánc és népzenei anyag magas művészi értékű produkcióba való integrálását.

#szarvasmitologema

#jozsefattila

#eredetkererdese

#mihalyineptancszinhaza¹¹

Összeállította Bólya Anna Mária az alábbi források alapján:

211

- MAÁČZ László: *Kísérlet egy művészportréra – Rábai Miklós (1921–1974) = Színháztudományi Szemle*, 1986, 20. sz., 43–72.
- A Hagyományok Háza honlapja (<https://hagyomanyokhaza.hu>).
- Magyar Színházművészeti Lexikon.
- Nikola Parovról az Accord World Music honlapon.
- HEGEDŰS Sándor: *Mihályi Gábor koreografikus világa – avagy a MÁNE elmúlt 15 évének művészi teljesítménye filozofikus perspektívában*, <http://mmakademia.hu/alkoto/-/record/MMA50484> (utolsó letöltés: 2019. 07. 20.).
- TIMÁR Sándor: *Néptáncnyelven. A Timár-módszer alkalmazása a játékra és táncra nevelésben*. Bp., Püski Kiadó, 1999.

Többet szeretnék tudni!

- Rábai Miklósról a *Magyar Életrajzi Lexikon* honlapján, <http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/ABC12527/12531.htm>
- TIMÁR Sándor: *Néptáncnyelven. A Timár-módszer alkalmazása a játékra és táncra nevelésben*.
- A Csillagszemű Táncegyüttes honlapja (<https://www.csillagszemu.hu>).
- MIHÁLYI Gábor: *Szarvasének (táncvers): Egy átvaltozásmítosz színpadra állítása*. Magyar Művészeti Akadémia székfoglaló, Magyar Művészeti Akadémia, 2014. november 28.
- MIHÁLYI Gábor: *Szimbólumok a Magyar Állami Népi Együttes legújabb kori művészetében*. Előadás, Magyar Művészeti Akadémia, 2016.
- *Maszk nélkül – Mihályi Gábor koreográfus, rendező*. Magyar Művészeti Akadémia, 2017, https://www.youtube.com/watch?v=_krU7dt04mQ&feature=youtu.be
- Honvéd Táncszínház (1948–2007). Vitézi Ének Alapítvány, 2007.
- *Történetek a Magyar Állami Népi Együttesről*, 1–2. rész.

¹¹ Az oktatáshoz szabadon felhasználható időzített PowerPoint-bemutató a <https://5thgenerationdance.hu> blogon megjelölt helyről tölthető le.

Kvíz

KÉRDÉS

Válassza ki a helyes választ!

- A) Rábai Miklós és Timár Sándor a népi hagyományokat ápoló regőscserkészet felől érkezett.
- B) Rábai Miklós és Mihályi Gábor a népi hagyományokat ápoló regőscserkészet felől érkezett.
- C) Timár Sándor és Mihályi Gábor a népi hagyományokat ápoló regőscserkészet felől érkezett.

— 212

KÉRDÉS

Válassza ki a helyes választ!

- A) Mihályi Gábor koreográfiái megalkotásánál az eredeti néptánc alapos megismerését tekinti kiindulási pontnak.
- B) Mihályi Gábor egyes koreográfiái teljesen elvetik a néptánc tartalmi és szimbolikai jelentőségét.
- C) Timár Sándor kifejezetten kortárs táncszínházi műveket hozott létre.

KÉRDÉS

Válassza ki a helyes választ!

- A) Timár Sándor visszaültette a repertoárba az improvizativitást.
- B) Timár Sándor visszaültette a repertoárba a kötött koreográfiákat.
- C) Timár Sándor visszaültette a repertoárba a show-elemeket.

KÉRDÉS

Válassza ki a helyes választ!

- A) A *Naplegenda* szövegkönyve a ciklikusság mellett az újjáéledés szimbólumát is hordozza.
- B) A *Naplegenda* szövegkönyve Nagy László versén alapul.
- C) A *Naplegenda* szövegkönyve konkrét népmesei történeten alapul.

KÉRDÉS

Válassza ki a helyes választ!

- A) Mihályi Gábor mint vezető és mint koreográfus a néptáncot más színpadi táncnyelvezetekkel ötvözi.

- B) Mihályi Gábor mint vezető és mint koreográfus az eredeti néptáncanyag ismeretére épít és csak az eredeti néptáncanyagot használja fel.
- C) Rábai Miklós mint vezető és mint koreográfus a néptáncot önálló, expresszív műfajnak tekintette, ezért soha nem hajlott a dekorativitás felé.

KÉRDÉS

Válassza ki a helyes választ!

- A) Timár Sándor *Táncszók* című koreográfiája Nagy László *Táncbéli táncszók* című versére épül és csángó táncanyag is van benne.
- B) Timár Sándor *Táncszók* című koreográfiája Pilinszky János *Táncbéli táncszók* című versére épül és sárközi táncanyag is van benne.
- C) Timár Sándor *Táncszók* című koreográfiája Dsida Jenő *Táncbéli táncszók* című versére épül és mezőszegi táncanyag is van benne.

213 —

KÉRDÉS

Válassza ki a helyes választ!

- A) A triós forma kialakítása Rábai Miklós nevéhez kötődik. Előadói apparátusa: tánckar, énekkar és zenekar. A zenekar a cigányzenekarra alapozott, kissé átalakított ún. „népi zenekar” volt.
- B) A triós forma kialakítása Rábai Miklós nevéhez kötődik. Előadói apparátusa: tánckar, énekkar és zenekar. A zenekar kifejezetten eredeti falusi ún. „népi zenekar” volt.
- C) A triós forma kialakítása Timár Sándor nevéhez kötődik. Előadói apparátusa: tánckar, énekkar és zenekar. A zenekar kifejezetten eredeti falusi ún. „népi zenekar” volt.

KÉRDÉS

Válassza ki a helyes választ!

- A) Rábai Miklós triós formájának két fajtája: koncertáns jellegű színpadi látvány, mint a *Kállai kettős* és a népszokások tömörített-dramatizált formája, mint az *Ecseri lakodalmas*.
- B) Rábai Miklós triós formájának két fajtája: a minden néptáncanyagot nélkülöző balettmű, mint a *Latinca ballada* és a népszokások tömörített-dramatizált formája, mint az *Ecseri lakodalmas*.
- C) Timár Sándor triós formájának két fajtája: kifejezetten eredeti táncanyag, mint az *Oláh verbunk* és a verseken alapuló koreográfia, mint a *Táncszók*.

KÉRDÉS

Válassza ki a helyes választ!

- A) Az Igor Mojszejev-féle folklórszínpadai produkció virtuozitásának alapját elsősorban a balett-technika adta.
- B) Az Igor Mojszejev-féle folklórszínpadai produkció virtuozitásának alapját elsősorban a különféle népek táncainak technikája adta.
- C) Az Igor Mojszejev-féle folklórszínpadai produkció virtuozitásának alapját elsősorban a XX. századi moderntánc-technikák adták.

KÉRDÉS

Válassza ki a helyes választ!

- A) Az *Édeskeserű* Mihályi Gábor koreográfiája. Erdély tánc kultúráját mutatja be.
- B) Az *Édeskeserű* Timár Sándor koreográfiája. Erdély tánc kultúráját mutatja be.
- C) Az *Édeskeserű* Mihályi Gábor koreográfiája. Eredeti néptáncanyagot csupán helyenként tartalmaz.

HY-DE-módszer eddig tesztelési eredményei tánc történeti oktatásban

A modell tánc történet-oktatásban való működését az 2019/2020-as akadémiai év őszi félévében, szeptembertől november közepéig terjedő időszakban teszteltük próbatananyagokkal, nem reprezentatív felmérés alapján.

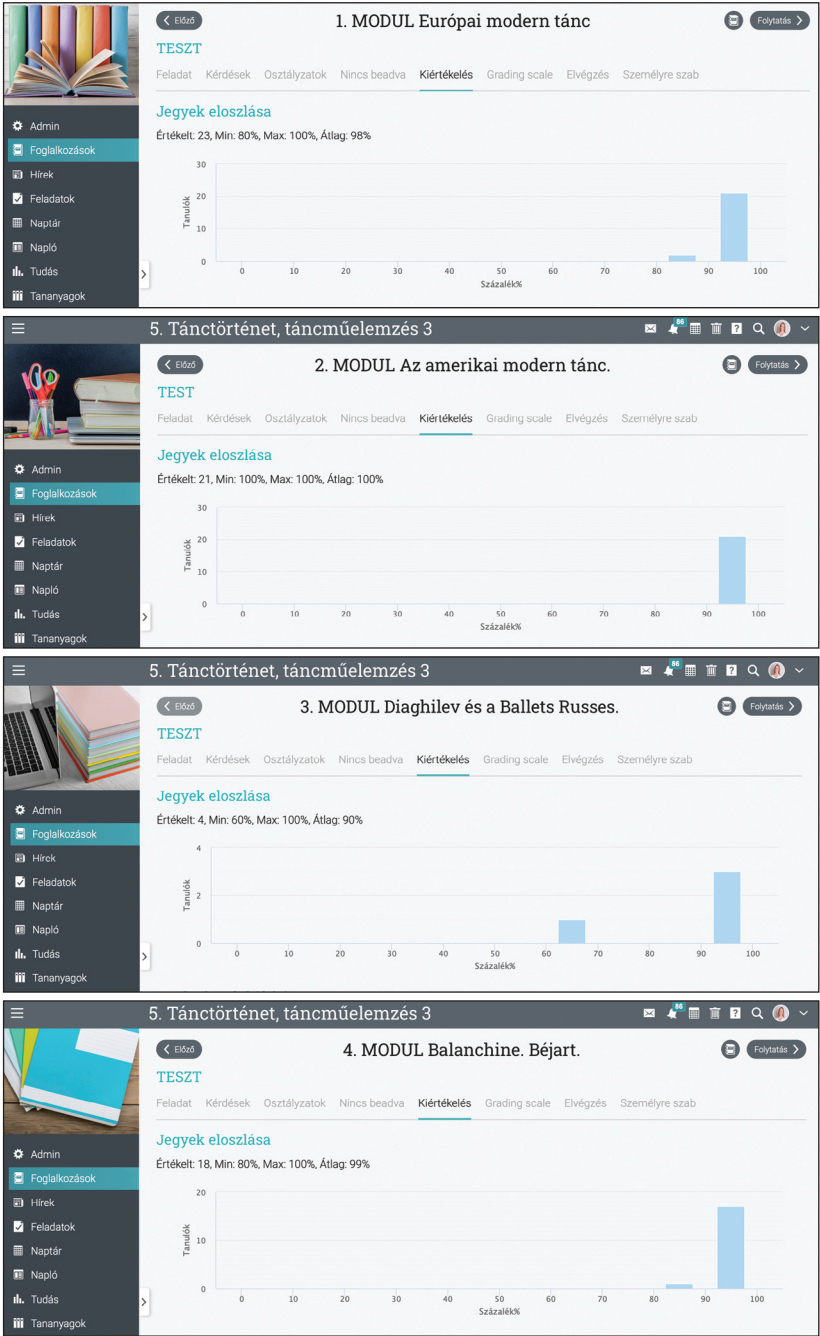
A felmérés két intézményben készült, a Magyar Táncművészeti Egyetem Táncos és Próbavezető Szak BA képzésében a tánc történet-, táncműelemzéstárgy 3. szemeszterében; valamint a Budapest Táncszínház által szervezett modern-tánc-oktatói tanfolyam egyszemeszteres tánc történettárgyában. Mindkét helyszínen 7 modulra van osztva a szemeszter tananyaga. A HY-DE-módszer szerinti tananyagleadás mindkét intézményben egyaránt a 2. modulban volt.

A tesztelés feleletválasztós tudásfelmérő teszttel történik a 2. modulban és a kontrollmodulokban.

A 2. modul eredményeit a többi modul eredményeivel hasonlítottuk össze. A MTE-csoportban november 23-áig 4, a Budapest Táncszínház tanfolyami csoportban 5 modul zajlott le. A felmérések eredményei az e-learning rendszer teszteredmény-összesítéséből láthatóak.

A teljesítmény átlaga:

- 1. modul: 98%
- 2. modul: 100%
- 3. modul: 90%
- 4. modul: 99%

A teljesítmény minimuma és maximuma:

1. modul: 80-100%
2. modul: 100-100%
3. modul: 60-100%
4. modul: 80-100%

A feladatteljesítés aránya:

1. modul: 23/24
2. modul: 21/24
3. modul: 4/24
4. modul: 18/24

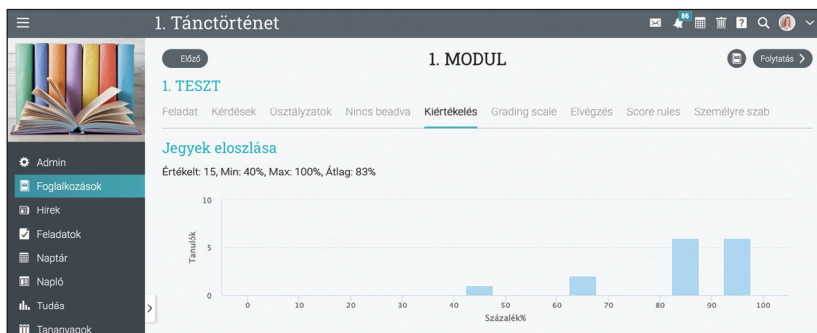
— 216

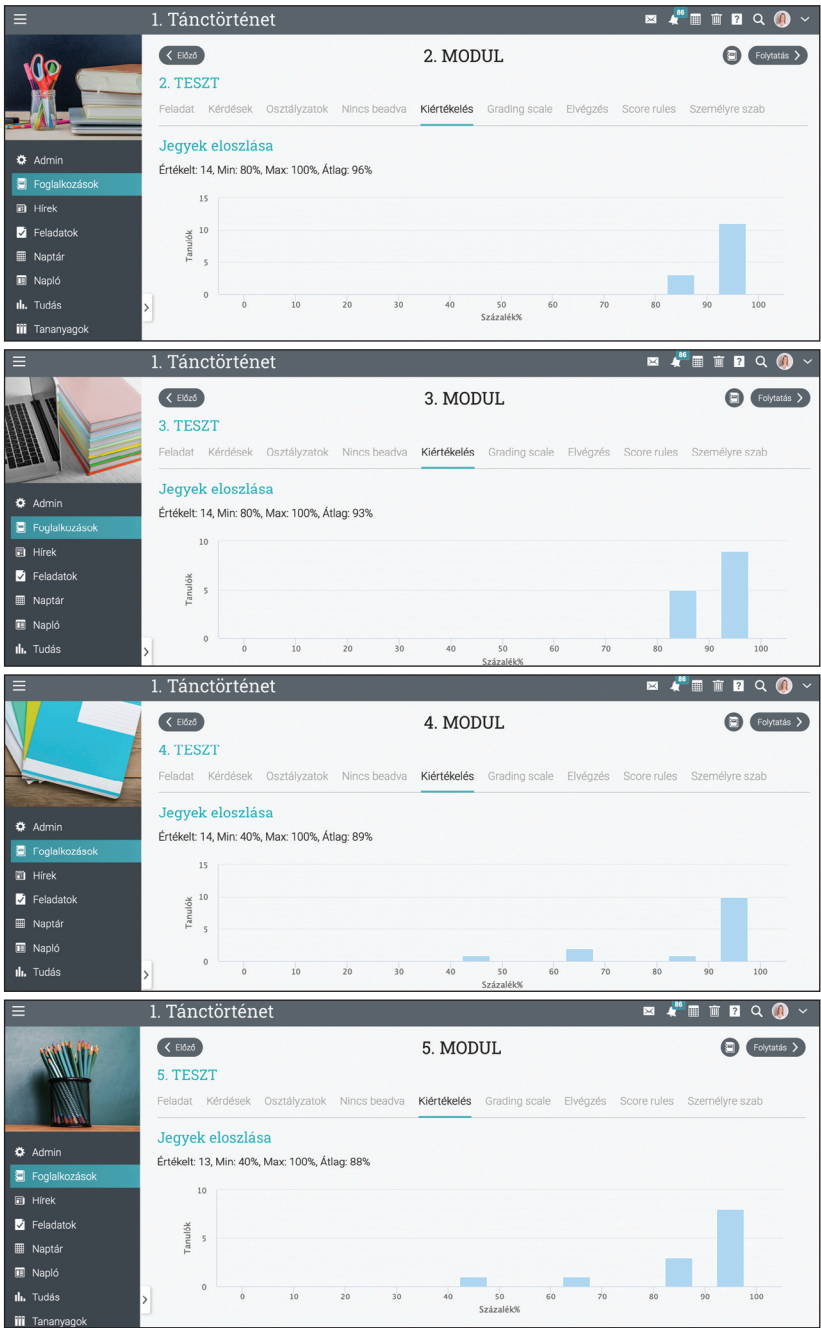
A MTE teszteredményei egyértelműen a 2. modul jobb teljesítményét mutatják. A teljesítményátlagon és a teljesítmény minimumán-maximumán is egyértelműen a 2. modul hatékonysága látható. A részvétel aránya a 2. modulban valamivel alatta marad az 1. modulénak.

Az alábbiakban a Budapest Táncszínház tanfolyamának teszteredményei láthatók. Az előző intézményhez hasonlóan itt is egyértelműen a 2. modul jobb teljesítménye tűnik ki.

A teljesítmény átlaga:

1. modul: 83%
2. modul: 96%
3. modul: 93%
4. modul: 89%
5. modul: 88%

A teljesítmény minimuma és maximuma:

1. modul: 40–100%
2. modul: 80–100%
3. modul: 80–100%
4. modul: 40–100%
5. modul: 40–100%

A feladatteljesítés aránya:

1. modul: 15/16
2. modul: 14/16
3. modul: 14/16
4. modul: 14/16
5. modul: 13/16

A MTE teszteredményeinek átlaga szintén egyértelműen a 2. modul jobb teljesítményét mutatja.

A teljesítmény minimumán-maximumán szintén a 2. modul hatékonysága látható. A részvétel aránya – a MTE-csoporthoz hasonlóan – a 2. modulban valamivel alatta marad az 1. modulénak.

A pilotfelmérés eredménye egyértelműen pozitív. Ugyanakkor a felmérés nem reprezentatív a viszonylag szűk körű adatfelvétel és a HY-DE-tananyagok kezdeti, próbajellege miatt. Azonban a két csoport felmérési eredményei tisztán pozitív képet adnak, amelyet a további, tavaszi félévi felmérések tovább árnyalnak majd.

A HY-DE-modell tánc történeti vonatkozású tananyagra való alkalmazását szemesztervégi-kurzusvégi visszajelző kérdőívek és szóbeli visszajelzések alapján folyamatosan frissítjük. A tavaszi félév során a jelenleg készülő néptánc történeti és ebben a publikációban készülő balett-történeti tananyagot, tehát két egyforma tananyagot fogunk tesztelni, egymástól különböző csoportokban.